

MARCIN NOWAK¹

BEZPIECZEŃSTWO OSOBISTE POLICJANTÓW W CZASIE PRZEPROWADZANYCH INTERWENCJI A POSIADANE ŚRODKI PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO

Bezpieczeństwo można rozważać wieloaspektowo. Nie jest bowiem ono stanem homogenicznym² czy też dotyczącym wyłącznie egzystencji jednostki albo zbiorowości ludzkich. Pojęcie to ma wartość wielorodzajową o charakterze indywidualnym, społecznym, kulturowym, prawnym, egzystencjalnym, ekonomicznym, politycznym, militarnym, a także psychologicznym i duchowym. Można jednak dostrzec, że charakteryzuje się wspólną podmiotową cechą. Stanowi ją wyraźny wpływ stabilności oraz trwałości oczekiwanej w określonym kontekście, pomyślny stan, łączący się z poczuciem braku zagrożeń tak w wymiarze wewnętrznym, jak i zewnętrznym. Stabilność oznacza tu określoną i zidentyfikowaną, trwałą podstawę omawianego wpływu. Trwałość zaś łączy się z uzasadnionym odczuciem braku zagrożeń tu i teraz oraz w przewidywalnym przedziale czasowym. Ten wieloaspektowy i wielojakościowy wpływ stanowi wspólny mianownik dla całego spektrum bezpieczeństwa jako wartości³. Termin bezpieczeństwo⁴ oraz pojęcie, które jest do niego przeciwstawne, czyli niebezpieczeństwo (zagrożenie) pojawiły się wtedy, gdy człowiek nie tylko zaczął wokół siebie dostrzegać i wyróżniać wszelkiego rodzaju zagrożenia ze strony innych ludzi i sił przyrody, ale uzmysłowił sobie potrzebę radzenia z zagrożeniami

¹ Kom. dr Marcin Nowak — doktor nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie, absolwent Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Olsztyńskiej Szkoły Wyższej i Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, starszy wykładowca w Zakładzie Wyszkożenia Specjalnego Instytutu Służby Prewencyjnej Wydziału Bezpieczeństwa Wewnętrznego Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie. Autor publikacji z zakresu bezpieczeństwa, w szczególności bezpieczeństwa osobistego funkcjonariuszy, środków przymusu bezpośredniego, sprawności fizycznej.

Adres do korespondencji: <m.nowak@wspol.edu.pl>.

² Homogeniczny — należący do tego samego rodzaju, jednakowy w strukturze, jednorodny, <<https://sjp.pl/homogeniczny>>, 2 lipca 2018 r.

³ J. Piwowski, A. Zachuta, *Pojęcie bezpieczeństwa w naukach społeczno-prawnych*, Kraków 2013, s. 29.

⁴ Łac. *Securitas* (se — bez, cura — obawa). Zob. S. Kaczor, *Bezpieczeństwo w czasach pozornego pokoju i spokoju* [w:] J. Kunikowskiego (red.), *Bezpieczeństwo i obronność w świetle współczesnych wyzwań i potrzeb: ujęcie naukowe, pedagogiczne i edukacyjne*, Siedlce 2010, s. 49.

oraz istnienie możliwości, które pozwalają na unikanie rozlicznych zagrożeń oraz skuteczne przeciwdziałanie im⁵.

Bezpieczeństwo jest wartością, którą można rozumieć rozmaicie i w różnym stopniu określać jej rolę we współczesnym świecie. Jest ona nieodłączną częścią zbioru wartości cenionych zarówno przez indywidualnego człowieka, jak i naród oraz szeroko rozumianą społeczność międzynarodową⁶. Niewątpliwie bezpieczeństwo to stan niezagrożenia, spokoju, pewności⁷, oparcia w innej osobie oraz w poprawnie ukształtowanym systemie prawnym i sprawnie funkcjonującym aparacie władzy państwowej czy kulturze organizacyjnej⁸. Pamiętajmy przy tym, że „w znaczeniu ogólnospołecznym bezpieczeństwo obejmuje zaspokojenie potrzeb: istnienia, przetrwania, pewności, stabilności, całości, tożsamości (identyczności), niezależności, ochrony poziomu i jakości życia”⁹.

Bezpieczeństwo osobiste to przede wszystkim bezpieczeństwo człowieka jako jednostki. Z kolei, jeśli mówimy o bezpieczeństwie osobistym policjantów, to należy zaznaczyć, że wiąże się ono z „ciągłym zapobieganiem zagrożeniom wynikającym z wykonywania czynności i zadań służbowych w sposób praworządny i profesjonalny. Jest to zapewnienie bezpieczeństwa sobie i osobom objętym policyjnymi działaniami”¹⁰. Bezpieczeństwo osobiste policjanta można podzielić na bezpieczeństwo prawne i fizyczne. Bezpieczeństwo prawne to nic innego jak podejmowanie przez policjanta działań zgodnie z przepisami prawa¹¹. Normy prawne chronią funkcjonariuszy przed zachowaniami osób godzących w dobra prawem chronione. Gdy mówimy o bezpieczeństwie fizycznym, to przede wszystkim artykułujemy „wykonywanie czynności w sposób zapewniający nienaruszalność życia i zdrowia, a także nietykalność policjanta (uczestnika interwencji) oraz mienia służbowego (wyposażenia) i osobistego policjanta (uczestnika interwencji)”¹². Bezpieczeństwo fizyczne składa się również z czynników o charakterze obiektywnym i subiektywnym. Czynniki obiektywne (niezależne od policjanta) to: miejsce i czas zdarzenia, naruszone normy, nastawienie osób uczestniczących i postronnych. Czynniki subiektywne (zależne od funkcjonariusza) to z kolei te, które oddziałują na bezpieczeństwo: wiedza, doświadczenie zawodowe i życiowe, umiejętności techniczne

⁵ J. Piwowarski, *Fenomen bezpieczeństwa. Pomiędzy zagrożeniem a kulturą bezpieczeństwa*, Kraków 2015, s. 13.

⁶ J. Stańczyk, *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, Warszawa 1996, s. 9.

⁷ Zob. S. Skorupka, H. Auderska (red.), *Mały słownik języka polskiego*, Warszawa 1968, s. 40; podobnie Mieczysław Szymczak (red.), *Słownik języka polskiego*, Warszawa 1978, s. 147.

⁸ J. Piwowarski, *Etyka w administracji i jej źródła*, Kraków 2011, s. 92.

⁹ R. Zięba, *Pojęcie i istota bezpieczeństwa państwa w stosunkach międzynarodowych*, „Sprawy międzynarodowe” 1989, nr 10, s. 50.

¹⁰ D. Władysiak, D. Kołaczek, *Bezpieczeństwo osobiste policjanta podczas interwencji*, „Kwartalnik Policyjny” 2016, nr 2 s. 30.

¹¹ M. Szawelski, A. Thiel, *Legitymowanie*, Słupsk 2011, s. 12.

¹² Tamże, s. 12.

i taktyczne, odporność na stres, umiejętność radzenia sobie z emocjami, sprawność zarówno intelektualna, jak i fizyczna¹³.

Jednym z podmiotów odpowiedzialnych za zapewnienie bezpieczeństwa jest Policja, która została utworzona jako umundurowana i uzbrojona formacja służąca społeczeństwu i przeznaczona do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego¹⁴. Także sami policjanci w ramach realizowanych działań na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa są narażeni na wiele różnych zagrożeń. Często zdarza się, że sprawcy zamachów do ich realizacji używają niebezpiecznych narzędzi. Aby skutecznie chronić przed tego rodzaju zagrożeniami, policjanci muszą posiadać odpowiednie środki zapewniając im poczucie bezpieczeństwa¹⁵.

Niewątpliwie nikogo nie trzeba przekonywać, że służba w Policji jest niebezpieczna, pełna ryzykowanych sytuacji. W takich zdarzeniach policjanci, podejmując działania, niekiedy ratujące życie i zdrowie osób sami stają się narażeni na ataki ze strony osób, wobec których podejmują interwencję. Tylko w 2017 r., według danych Biura Kontroli Komendy Głównej Policji, odnotowano 2122 przypadki czynnej napaści na policjantów i policjantki. W 1667 przypadkach nie doszło do obrażeń ciała. W 448 przypadkach było to lekkie uszkodzenie ciała, zaś w 7 sytuacjach miało miejsce ciężkie uszkodzenie ciała¹⁶. Dynamika tego rodzaju przestępstw jest niejednolita, np. w garnizonie stołecznym w 2015 r. odnotowano 185 czynnych napaści, natomiast w 2017 r. już 304¹⁷. W porównaniu do lat 2015 i 2016 liczby te nieznacznie (o 1,4%), ale jednak, wzrosły¹⁸.

Należy zaznaczyć, że na ten stan rzeczy przekłada się odpowiednie przygotowanie policjantów do podejmowania interwencji, którą Wincenty Bednarek i Zdzisław Stocki określają jako szybkie włączenie się policjanta(-ów) w tok społecznego zdarzenia, naruszającego normy prawne lub zasady współżycia społecznego w celu czynnego przeciwdziałaniu mu lub wywarcia nań wpływu i przywrócenia stanu poprzedniego¹⁹. Już na początku swojej policyjnej „drogi” policjanci nabywają umiejętności w ramach zajęć z zakresu taktyki i technik

¹³ A. Piórkowski, B. Hajdacki, *Bezpieczeństwo fizyczne policjantów w kontekście interwencji z użyciem broni palnej*, „Kwartalnik Policyjny” 2016, nr 2, s. 34.

¹⁴ Art. 1 ustawy z 6 kwietnia 1990 r. o Policji (DzU z 2018 r., poz. 1834).

¹⁵ P. Łuka, D. Bukowiecka, J. Horoszkiewicz, *Bezpieczeństwo policjanta w aspekcie zagrożeń związanych z podejmowanymi interwencjami — ochrona przed atakiem z użyciem niebezpiecznych narzędzi [w:] J. Maciejewski, M. Stochmal, A. Sokołowska (red.), Grupy dyspozycyjne w systemie współpracy transgranicznej na rzecz bezpieczeństwa*, Wrocław 2015, s. 72.

¹⁶ Zob. art. 157 ustawy z 6 czerwca 1997 r. — Kodeks karny (DzU z 2018 r., poz. 1600); dalej jako k.k.

¹⁷ K. Łaszkiwicz, *Poznaj swoje prawa*, <isp.policja.pl/isp/prawa-czlowieka-w-poli/poznaj-swoje-prawa/235,Poznaj-swoje-prawa.html>, 2 lipca 2018 r.

¹⁸ E. Sitek, *Niebezpieczne interwencje: czynna napaść na funkcjonariusza*, „Policja 997” 2018, nr 5, s. 9.

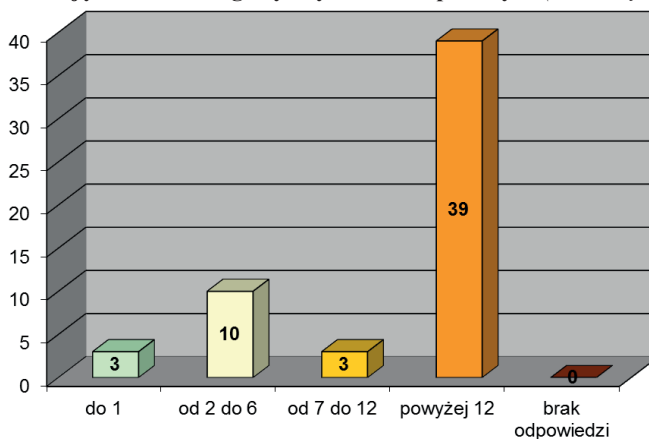
¹⁹ W. Bednarek, Z. Stocki, *Służba zewnętrzna — zasady, formy i koordynacja służby prewencyjnej. Wybrane zagadnienia*, Warszawa 1974, s. 34.

interwencji w wymiarze 195 godzin dydaktycznych²⁰. Jak sama nazwa wskazuje — szkolenie zawodowe podstawowe — przygotowuje policjantów do podejmowania działań w zakresie podstawowym. Jednakże, biorąc pod uwagę skalę zagrożeń, jakie mogą spotkać policjantów w trakcie podejmowanych interwencji, w polskiej Policji funkcjonują kursy specjalistyczne²¹, które są realizowane przez szkoły Policji, w tym również Wyższą Szkołę Policji w Szczytnie. Jednym z takich kursów jest kurs specjalistyczny dla policjantów podejmujących interwencje wobec osób agresywnych i niebezpiecznych²². Na kurs zgodnie z założeniami programu kierowane są dwuosobowe patrole prewencji, pełniące wspólnie służbę patrolową, podejmujące interwencje w stosunku do osób agresywnych i niebezpiecznych. Kurs trwa 10 dni w systemie stacjonarnym z podziałem na dwa tematy zagadnieniowe: taktyka interwencji policyjnych (64 godz.) i wyszkolenie strzeleckie (16 godz.). W 2017 r. w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie zostały zrealizowane cztery edycje przedmiotowego kursów, w których łącznie uczestniczyło 80 funkcjonariuszy Policji.

W badaniach udział wzięło 60 osób (7 kobiet i 53 mężczyzn), przy czym należy zaznaczyć, że nie wszyscy respondenci udzieli odpowiedzi na pytania w przeprowadzonej ankiecie.

Wykres 1

Liczba policjantów, którzy w czasie wykonywania zadań służbowych musieli podjąć interwencję wobec osób agresywnych i niebezpiecznych (w miesiącach).

Źródło: Komunikat z badania ankietowego uczestników kursu specjalistycznego dla policjantów podejmujących interwencje wobec osób agresywnych i niebezpiecznych, Dział Organizacji Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego, Szczytno, grudzień 2017 r.

²⁰ Decyzja nr 130 komendanta głównego Policji z 8 czerwca 2017 r. zmieniająca decyzję w sprawie programu szkolenia zawodowego podstawowego (Dz. Urz. KGP z 2017 r., poz. 37).

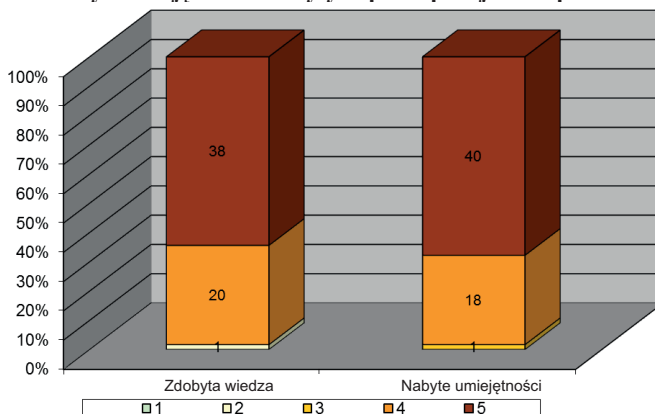
²¹ Zob. rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych i administracji z 19 czerwca 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków odbywania szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji (DzU z 2007 r., nr 126, poz. 877 z późn. zm.).

²² Decyzja nr 387 komendanta głównego Policji z 13 grudnia 2016 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla policjantów podejmujących interwencje wobec osób agresywnych i niebezpiecznych (Dz. Urz. KGP z 2016 r., poz. 74).

Biorąc pod uwagę założenia programowe kursu, należy zaznaczyć, że istotnym aspektem jest kierowanie na kurs policjantów, którzy realizują zadania służbowe związane z interwencjami wobec osób niebezpiecznych, co ilustruje wykres 1. Daje to możliwość instruktorom wykształcenia odpowiedni postaw i zachowań kursantów do podejmowania działań interwencyjnych wobec określonej programem kursu kategorii osób. Wykonywanie zadań służbowych polegających na podejmowaniu interwencji wobec osób agresywnych i niebezpiecznych dłużej niż 12 miesięcy potwierdziło 39 policjantów.

Wykres 2

Ocena wiedzy i umiejętności zdobytych przez policjantów podczas kursu*

*Respondentów proszono o odniesienie się do zaproponowanych stwierdzeń z wykorzystaniem skali od 1 do 5. Skala opisywała wartości skrajne, gdzie 1 było oceną negatywną (niedostateczną), 2 — dopuszczającą, 3 — poprawną, 4 — dobrą, 5 — bardzo dobrą

Źródło: Komunikat z badania ankietowego uczestników kursu specjalistycznego dla policjantów podejmujących interwencje wobec osób agresywnych i niebezpiecznych, Dział Organizacji Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego, Szczytno, grudzień 2017 r.

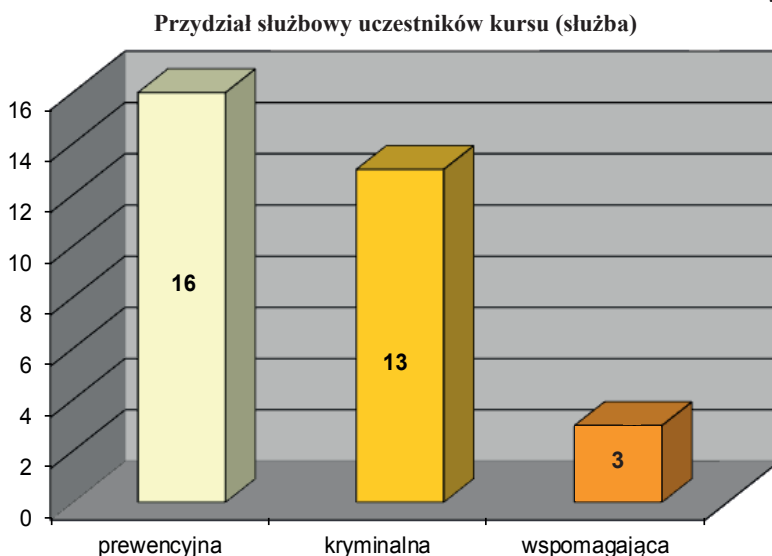
W większości przypadków policjanci oceni wysoko zdobytą w trakcie kursu wiedzę (średnia ocen 4,59) oraz umiejętności zawodowe (średnia ocen 4,66), co zostało przedstawione na wykresie 2 (odpowiedzi udzieliło 59 respondentów). Daje to nadzieję, że w przypadku wystąpienia zdarzenia niebezpiecznego, policjanci będą posiadali wiedzę, jakie zachowania powziąć.

Bez wątpienia na uwagę zasługuje również kurs specjalistyczny w zakresie posługiwania się bronią palną w warunkach podwyższonego stresu²³. Biorąc pod uwagę przedstawione statystyki związane z czynnymi napastkami na policjantów i narastającą brutalizację społeczeństwa, a co się z tym wiąże, sytuacje wysoce stresogenne, należy uznać wysokie znaczenie

²³ Decyzja nr 177 komendanta głównego Policji z 1 sierpnia 2017 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym w zakresie posługiwania się bronią palną w warunkach podwyższonego stresu (Dz. Urz. KGP z 2017 r., poz. 55).

tego kursu w szkoleniu policjantów. Program ten zastąpił wprowadzony 2 maja 2016 r. kurs specjalistyczny w zakresie posługiwania się bronią palną podczas pełnienia służby w ubraniu cywilnym²⁴. Kurs trwa 5 dni. Skierowany jest zarówno do funkcjonariuszy służby prewencyjnej i kryminalnej, w trakcie którego policjanci kształcą i doskonalą umiejętności poprzez wypracowanie odpowiednich nawyków i reakcji ruchowych umożliwiających oddanie precyzyjnego strzału w warunkach zwiększonego stresu, wynikającego z różnych sytuacji interwencyjnych. Również ten rodzaju kursu był realizowany przez Wyższą Szkołę Policji w Szczytnie w 2017 r. W trzech edycjach kursu wzięło udział łącznie 48 funkcjonariuszy Policji. W badaniach udział wzięło 32 osoby (2 kobiet i 30 mężczyzn).

Wykres 3

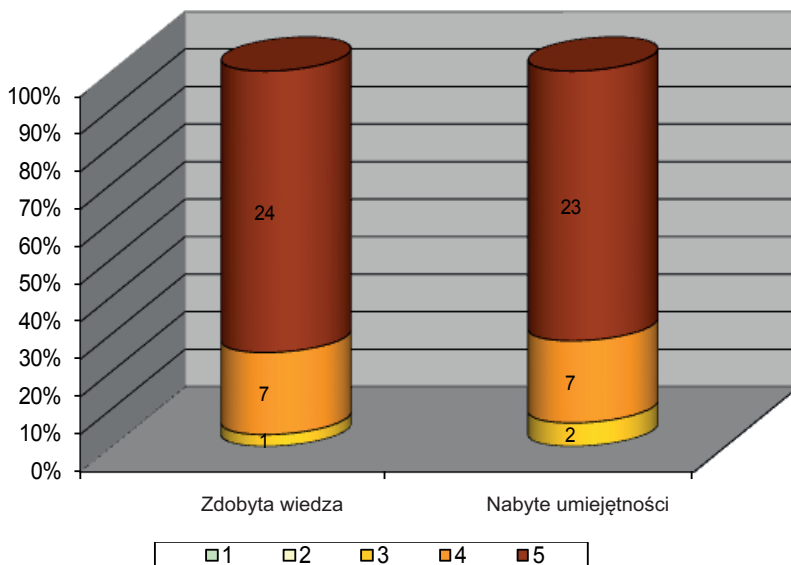
Źródło: Komunikat z badania ankietowego uczestników I oraz III edycji kursu specjalistycznego w zakresie posługiwania się bronią palną w warunkach podwyższonego stresu, Dział Organizacji Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego, Szczytno, marzec 2018 r.

W większości kursanci reprezentowali służbę prewencyjną, choć spore zainteresowanie tego rodzaju kursem było również po stronie policjantów służby kryminalnej (wykres 3).

²⁴ Decyzja nr 143 komendanta głównego Policji z 2 maja 2016 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym w zakresie posługiwania się bronią palną podczas pełnienia służby w ubraniu cywilnym (Dz. Urz. KGP z 2016 r., poz. 23).

Wykres 4

Ocena wiedzy i umiejętności zdobytych przez policjantów podczas kursu

*Respondentów proszono o odniesienie się do zaproponowanych stwierdzeń z wykorzystaniem skali od 1 do 5. Skala opisywała wartości skrajne, gdzie 1 było oceną negatywną (niedostateczną), 2 — dopuszczającą, 3 — poprawną, 4 — dobrą, 5 — bardzo dobrą

Źródło: Komunikat z badania ankietowego uczestników I oraz III edycji kursu specjalistycznego w zakresie posługiwania się bronią palną w warunkach podwyższonego stresu, Dział Organizacji Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego, Szczytno, marzec 2018 r.

Kursanci wysoko ocenili (w pięciostopniowej skali) zdobytą w trakcie kursu wiedzę — średnia ocen 4,72 oraz umiejętności zawodowe — średnia ocen 4,66, co obrazuje wykres 4. W badaniu ankietowym zaznaczyli, że na wysoką ocenę kursu przełożył się: poziom przygotowania merytorycznego oraz umiejętności praktyczne wykładowców, duża liczba strzelań, jak również szkolenie z bronią w systemie FX²⁵. Biorący udział w kursach zaznaczyli również elementy, które mogłyby wpłynąć na polepszenie kolejnych edycji kursów poprzez wprowadzenie powtarzalności strzelań i sytuacji taktycznych mających wykształcić dobre nawyki strzeleckie.

Czym jednak byłoby bezpieczeństwo policjanta bez odpowiedniego wyposażenia go w określone ustawą środki przymusu bezpośredniego²⁶. Artykuł 12 przedmiotowej ustawy określa katalog środków przymusu bezpośredniego, którymi policjanci mogą się posługiwać w czasie realizacji zadań służbowych. Bez wątpienia nie wszystkie one

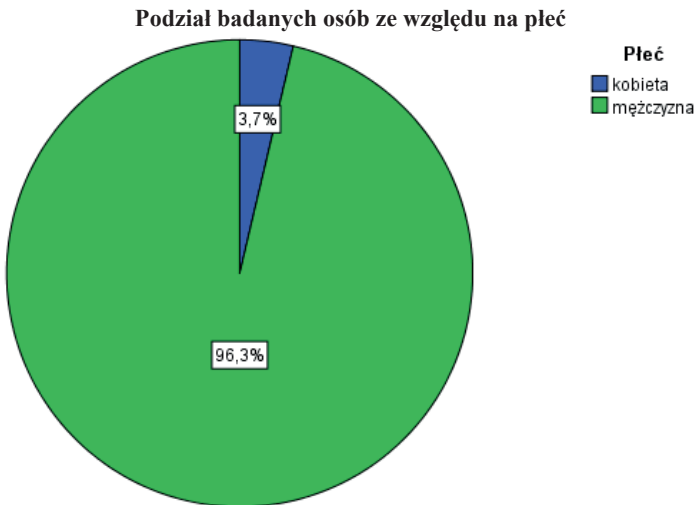
²⁵ Amunicja FX występuje w 5 kolorach. Pociski wypełnione farbą zostawiają na celu ślady trafień, które są zmywalne wodą. Amunicja ta pozwala na realistyczne prowadzenie ćwiczeń strzeleckich.

²⁶ Ustawa z 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (DzU z 2018 r., poz. 1834).

są na wyposażeniu policjanta realizującego na co dzień czynności służbowe. Wśród znaczących środków, tzn. tych indywidualnych, które policjant posiada przy sobie należy wymienić: kajdanki, pałkę służbową, ręczny miotacz substancji obozwalniających, przedmiot przeznaczony do obozwalniania osób za pomocą energii elektrycznej, siłę fizyczna oraz broń palną.

W ramach realizowanego zadania badawczego w zakresie utrzymania potencjału badawczego wydziału²⁷ w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie przeprowadzone zostało badanie metodą sondażu diagnostycznego przy wykorzystaniu techniki ankietowania. Do losowo wybranych jednostek terenowych Policji w całej Polsce przesłano kwestionariusze ankiety, celem ich wypełnienia przez policjantów. Uzyskano w ten sposób 409 ankiet.

Wykres 5

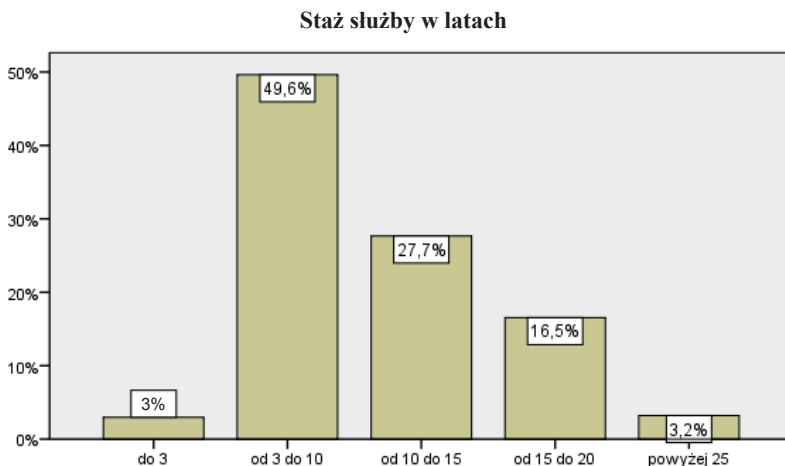
Źródło: opracowanie własne na podstawie komunikatu z badania ankietowego uczestników I oraz III edycji kursu specjalistycznego w zakresie posługiwania się bronią palną w warunkach podwyższonego stresu, Dział Organizacji Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego, Szczytno, marzec 2018 r.

Zdecydowaną większość respondentów stanowili mężczyźni — 96,3%. Kobiety natomiast stanowiły pozostałe 3,7% badanej grupy.

W ramach badania ustalono również staż służby policjantów (wykres 6), którzy podjęli się wypełnienia ankiety, jak również rodzaj pełnionej służby (wykres 7).

²⁷ Publikacja finansowana ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego przyznanych na realizację zadania badawczego pt. *Paralizator elektryczny jako środek przymusu bezpośredniego, stosowany przez funkcjonariuszy Policji* w ramach działalności statutowej.

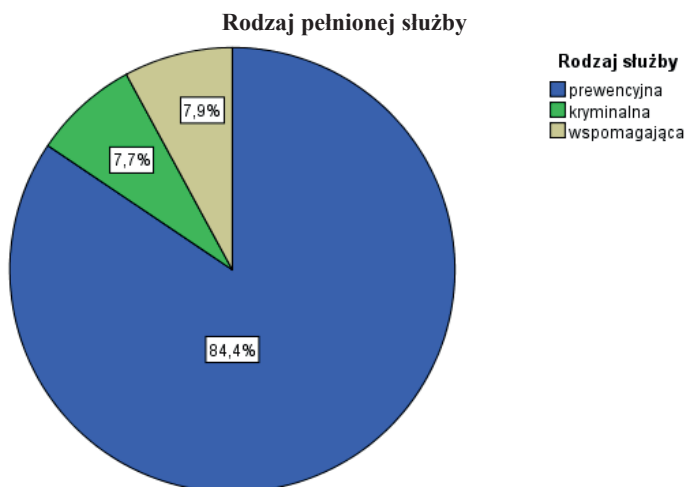
Wykres 6

Źródło: opracowanie własne na podstawie komunikatu z badania ankietowego uczestników I oraz III edycji kursu specjalistycznego w zakresie posługiwania się bronią palną w warunkach podwyższonego stresu, Dział Organizacji Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego, Szczytno, marzec 2018 r.

Blisko połowa badanych (49,6%), to osoby służące w Policji od 3 do 10 lat. Z kolei 27,7% respondentów służy w Policji od 10 do 15 lat, natomiast 16,5% od 15 do 20 lat. Zdecydowanie najmniej liczną grupę stanowiły osoby o najkrótszym do 3 lat (3%) i o najdłuższym powyżej 25 lat (3,2%) stażu pracy.

Wykres 7

Źródło: opracowanie własne na podstawie komunikatu z badania ankietowego uczestników I oraz III edycji kursu specjalistycznego w zakresie posługiwania się bronią palną w warunkach podwyższonego stresu, Dział Organizacji Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego, Szczytno, marzec 2018 r.

Większość respondentów pełni służbę prewencyjną — 84,4%. Jedyne 7,9%, to osoby pełniące służbę wspomagającą, a 7,7%, to osoby pełniące służbę kryminalną.

Jedno z kluczowych pytań dotyczyło oceny użyteczności poszczególnych środków przymusu bezpośredniego, które policjant posiada przy sobie, realizując czynności służbowe.

Badani oceniali użyteczność poszczególnych środków przymusu bezpośredniego, wskazując jeden, który bardzo dobrze spełnia swoją funkcję podczas realizacji zadań służbowych (ocena 1) oraz jeden, który jest dobry podczas realizacji zadań służbowych (ocena 2). Pozostałym domyślnie przyznawano ocenę 3. Na tej podstawie obliczono: M — średnie arytmetyczne, Me — mediany, Mo — wartości modalne, SD — odchylenie standardowe dla każdego środka przymusu (tabela 1). Im niższa średnia arytmetyczna, mediana (wartość dzieląca grupę na dwie równe połowy) oraz wartość modalna (wartość pojawiająca się najczęściej), tym dany środek oceniany jest jako bardziej użyteczny²⁸.

Tabela 1

Ocena użyteczności poszczególnych środków przymusu bezpośredniego

Środek przymusu bezpośredniego	M	Me	Mo	SD
paralizator elektryczny	1,92	2	1	0,84
ręczny miotacz substancji obezwładniających	2,47	3	3	0,77
kajdanki	2,47	3	3	0,77
broń palna	2,66	3	3	0,68
pałka służbowa	2,89	3	3	0,41

*Badani oceniali zalety paralizatora elektrycznego w stosunku do innych środków przymusu bezpośredniego w skali 1–4, gdzie: 1 oznacza zdecydowanie nie, 2 — nie, 3 — tak, 4 — zdecydowanie tak. Na tej podstawie obliczono: M — średnie arytmetyczne, Me — mediany, Mo — wartości modalne, SD — odchylenie standardowe dla każdej zalety. Im wyższa średnia arytmetyczna, mediana (wartość, dzieląca grupę na dwie połowy) i modalna (wartość, pojawiająca się najczęściej), tym dana zaleta ważniejsza.

Źródło: opracowanie własne na podstawie komunikatu z badania ankietowego uczestników I oraz III edycji kursu specjalistycznego w zakresie posługiwania się bronią palną w warunkach podwyższonego stresu, Dział Organizacji Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego, Szczytno, marzec 2018 r.

Zdaniem respondentów najbardziej użytecznym środkiem jest paralizator elektryczny. Zdecydowanie niżej oceniono: ręczny miotacz substancji obezwładniających, kajdanki oraz broń palną, a zdecydowanie najniżej pałkę służbową.

²⁸ Analizę statystyczną wyników badania wykonano w programie IBM SPSS Statistics.

Mając na względzie uzyskany wynik badania ukazany w tabeli 1, zadano policjantom kolejne pytanie dotyczące wskazania zalety oraz przewagi tego środka nad innymi indywidualnymi środkami przymusu bezpośredniego.

Tabela 2

Ocena zalet paralizatora elektrycznego w stosunku do innych środków przymusu bezpośredniego*

Jakie zalety, w stosunku do innych środków przymusu bezpośredniego, posiadają paralizatory elektryczne?	M	Me	Mo	SD
możliwość obezwładnienia napastnika z bezpiecznej odległości	3,35	4	4	0,91
możliwość redukowania konieczności stosowania bardziej dolegliwych środków przymusu bezpośredniego, np. użycie broni palnej	3,23	4	4	1,04
ograniczenie obrażeń odnoszonych przez funkcjonariuszy podczas interwencji	2,85	3	3	1,06
obniżenie kosztów, poniesionych w skutek oskarżeń o nadużycia	2,10	2	1	1,08

*Badani oceniali zalety paralizatora elektrycznego w stosunku do innych środków przymusu bezpośredniego w skali 1–4, gdzie: 1 oznacza zdecydowanie nie, 2 — nie, 3 — tak, 4 — zdecydowanie tak. Na tej podstawie obliczono: M — średnie arytmetyczne, Me — mediany, Mo — wartości modalne, SD — odchylenie standardowe dla każdej zalety. Im wyższa średnia arytmetyczna, mediana (wartość, dzieląca grupę na dwie połowy) i modalna (wartość, pojawiająca się najczęściej), tym dana zaleta ważniejsza.

Źródło: opracowanie własne na podstawie komunikatu z badania ankietowego uczestników I oraz III edycji kursu specjalistycznego w zakresie posługiwania się bronią palną w warunkach podwyższonego stresu, Dział Organizacji Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego, Szczytno, marzec 2018 r.

Jak obrazuje tabela 2 zdaniem respondentów dwie najważniejsze zalety paralizatora elektrycznego nad innymi środkami przymusu bezpośredniego, to możliwość obezwładnienia napastnika z bezpiecznej odległości oraz możliwość redukowania konieczności stosowania bardziej dolegliwych środków przymusu bezpośredniego, np. użycie broni palnej. Istotne jest również ograniczenie obrażeń odnoszonych przez funkcjonariuszy podczas interwencji, a najmniej znaczące obniżenie kosztów poniesionych wskutek oskarżeń o nadużycia.

Powyższe dane pozwalają wnioskować, że policjanci bardziej cenią środki przymusu bezpośredniego, które mogą używać/wykorzystywać²⁹ w kontakcie dystansowym (na odległość). Ma to związek z obrażeniami, jakie

²⁹ Przez użycie środka przymusu bezpośredniego należy rozumieć zastosowanie środka przymusu bezpośredniego wobec osoby. Wykorzystanie środka przymusu bezpośredniego to jego zastosowanie wobec zwierzęcia albo zastosowanie go w celu zatrzymania, zablokowania lub unieruchomienia pojazdu lub pokonania przeszkody. Zob. art. 4 pkt 6 i 9 ustawy z 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (DzU z 2018 r., poz. 1834).

mogą odnieść w przypadku kontaktu bezpośredniego, jak również zagrożeniem związanym z utratą zdrowia lub życia w przypadku interwencji wobec osoby posiadającej niebezpieczny przedmiot.

Z całą pewnością na taki stan rzeczy przekładają się zdarzenia związane z napaściami na funkcjonariuszy Policji. Z tego też powodu po wydarzeniu, które miało miejsce w 2011 r., kiedy to w bestialski sposób został zamordowany podkom. Andrzej Struj³⁰, dokonano zmiany przepisów kodeksu karnego i ustawy o Policji³¹. Miało to na celu wzmocnienie ochrony prawnej funkcjonariuszy publicznych i osób, które — nie mając takiego obowiązku prawnego — reagują na naruszenie porządku publicznego.

W art. 223 § 2 k.k. wprowadzono typ kwalifikowany w stosunku do przestępstwa czynnej napaści unormowanej w art. 223 § 1 k.k. Przepis zaostrza odpowiedzialność karną, jeżeli skutkiem czynnej napaści jest uszczerbek na zdrowiu funkcjonariusza publicznego lub osoby przybranej mu do pomocy, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 2 do 12 lat. W związku z wprowadzeniem do kodeksu karnego rozwiązań wzmacniających ochronę prawną funkcjonariuszy publicznych dokonano zmiany w ustawie o Policji. Dodanie w art. 66 ustępu 2 spowodowało, że ochrona przewidziana w kodeksie karnym dla funkcjonariuszy publicznych podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych przysługuje również policjantowi, który poza czasem służby podejmie działania na rzecz zapobieżenia zagrożeniu życia lub zdrowia ludzkiego, przywrócenia bezpieczeństwa i porządku publicznego lub ujęcia sprawcy czynu zabronionego. Działania te mieszczą się w katalogu podstawowych zadań Policji przewidzianych w art. 1 ust. 2 ustawy o Policji³².

Warto również wskazać zaangażowanie komendanta głównego Policji w sprawy związane z bezpieczeństwem policjantów. Decyzją nr 234 z 20 września 2017 r. powołał zespół ds. opracowania projektu koncepcji w sprawie zwiększenia ochrony prawnej funkcjonariuszy Policji podczas i w związku z pełnieniem obowiązków służbowych³³.

Reasumując, należy zauważyć, że żadna interwencja nie jest taka sama. Policjant nie jest w stanie określić jej przebiegu, ale powinien starać się przewidywać działania osób, wobec których podejmuje czynności służbowe. Odpowiednie przygotowanie, które jest możliwe dzięki specjalistycznym kursom realizowanym przez szkoły Policji, umacnia policjanta w zdecydowanych działaniach. Katalog środków przymusu bezpośredniego, który posiadają policjanci, realizując codzienne obowiązki służbowe, daje możliwość podjęcia odpowiedniej reakcji i obrony. Niewątpliwie ważną przesłanką są przepisy w randze ustawy, która zaostrza kary za czynną napaść na funkcjonariusza. Jednakże w tym wszystkim należy pamiętać, że najważniejszy jest człowiek. Człowiek zarówno będący

³⁰ Zob. *Ósma rocznica śmierci podkom. Andrzeja Struja*, <<http://www.policja.pl/pol/aktualnosci/154811,Osma-rocznica-smierci-podkom-Andrzeja-Struja.html>>, 3 lipca 2018 r.

³¹ DzU z 2017 r., poz. 2067 z późn. zm.

³² E. Sitek, *Niebezpieczne...*, wyd. cyt., s. 9.

³³ K. Łaskiewicz, *Poznaj...*, wyd. cyt.

funkcjonariuszem Policji, jak i człowiek, wobec którego podejmuje się interwencje. Oprócz odpowiedniego przygotowania fizycznego i technicznego nigdy nie powinno zabraknąć w czasie interwencji ludzkiego odruchu i człowieczeństwa. Jednak to przychodzi z czasem i określa się mianem doświadczenia zawodowego.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, środek przymusu bezpośredniego, zagrożenie, policjant

Streszczenie: Bezpieczeństwo jest wartością nadrzędną każdego człowieka. Od początku życia staramy się podejmować działania w sposób bezpieczny. Niewątpliwie znaczenie bezpieczeństwa jest dość szerokie i definiowane wielowymiarowo. Jednakże, aby czuć się bezpiecznie, organy do tego powołane muszą stać na straży ustawowych zadań. Ważnym elementem w tej materii jest również sam funkcjonariusz, który powinien zapewnić sobie odpowiednie bezpieczeństwo. Artykuł ukazuje znaczenie odpowiedniego przygotowania policjantów do realizacji zadań służbowych i rolę posiadanych przez funkcjonariuszy środków przymusu bezpośredniego. Wartością dodaną są przedstawione wyniki badań uzyskane w ramach realizowanego zadania badawczego.

Keywords: security, means of physical coercion, threat, police officer

Summary: Security is the supreme value of every human being. From the beginning of life, we try to take action in a safe way. Undoubtedly, the meaning of „security” is quite broad and defined in many dimensions. However, in order to feel safe, the organs appointed for this must stand guard over statutory tasks. An important element in this matter is also the officer himself, who should ensure proper security. The article shows the importance of proper preparation of police officers for the performance of official tasks and the role of direct coercive measures held by officers. The added value is the presented research results obtained as part of the research task being performed.